

Joaquim Balcells

Visat núm. 6
(octubre 2008)

by Montserrat Franquesa

Joaquim Balcells i Pinto (1890-1936), traductor i llatinista, ànima de les publicacions de la secció llatina de la col·lecció de clàssics de la Fundació Bernat Metge des dels seus inicis fins al 1936, estudià i versionà la poesia de Lucreci, Properci i Virgili, entre d'altres. Vinculat políticament a la Lliga Regionalista, hagué d'exiliar-se en esclatar la Guerra Civil. Morí a Suïssa la tardor de 1936.

Joaquim Balcells i Pinto va néixer a La Laguna l'any 1890, fill d'una família originària del Camp de Tarragona. Als vuit anys arribà a Barcelona, estudià el batxillerat a les Escoles Pies i es llicencià, el 1910, en filosofia i lletres. L'any següent, el 1911, ja es donà d'alta com a membre de la societat de publicació de la *Revue des études grecques*. Es va haver de traslladar a Madrid, aleshores l'únic destí universitari on es podien seguir estudis de doctorat. El 26 d'abril de 1912 defensà la tesi «Las fábulas de Cn. Nevio» i obtingué la qualificació d'excel·lent. Quatre anys més tard començà la docència a la Universitat de Barcelona com a professor auxiliar i després d'alguns anys de dificultats, el 1921 hi guanyà la càtedra de llatí. A partir d'aleshores participà activament en el projecte de la Universitat Autònoma i esdevingué professor de tota una generació de llatinistes. Fou un renovador dels ensenyaments de llatí i en les seves aules es formaren Marià Bassols de Climent, Marçal Olivar, Joan Petit, Adela Trepapat, Eduard Valentí i Josep Vergés, entre d'altres. La seva tasca com a professor i filòleg fou molt valuosa, encara poc estudiada avui en dia.

Membre de la secció catalana de l'Associació Guillaume Budé des dels inicis, una traducció seva encetà les publicacions de la Fundació Bernat Metge, el primer volum de Lucreci. Va col·laborar activament en la col·lecció de clàssics bilingües des de l'inici i al llarg de quinze anys, des del 1921 fins al 1936, on va esdevenir l'ànima de la secció llatina, no només com a traductor sinó també com a filòleg, en el sentit més estricte del terme, és a dir, en la tasca de l'estudi i l'establiment dels textos originals. Assumí la responsabilitat de les publicacions llatines en el seu conjunt i també en la tasca encara més abnegada i silenciosa que la de la fixació del text i la traducció, la correcció.

Per a l'establiment del text de Lucreci, Balcells es basà en els mateixos manuscrits que tres anys abans havia emprat el gran llatinista Alfred Ernout per al Lucreci de la col·lecció Budé (1920), restringint força l'aparat crític. Tant pel text establert com per la traducció, el Lucreci de Balcells fou titllat de «modèlic» per la filologia llatina europea del moment. L'aparició del volum de Lucreci va tenir molt ressò, tant a Catalunya, com en les revistes especialitzades de l'època, i també va anar acompanyat d'una certa polèmica, dins d'una col·lecció molt concreta i que volia incloure els clàssics en edició bilingüe en un espai del mercat català.

A més de Lucreci, Properci i Ausoni foren els autors que Joaquim Balcells traduí per a la col·lecció. Deixà inèdita una versió de les *Bucòliques* de Virgili, que no va veure la llum fins que Miquel Dolç les treballà el 1956. La mort li arribà a Ginebra la tardor de 1936, pocs mesos després d'haver abandonat Catalunya, per la força de la Guerra Civil.

Per saber-ne més